

УДК 342.9

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВІ ФОРМИ ТА МЕТОДИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗПЕКИ В ПРИКОРДОННИХ РАЙОНАХ ПРАВООХОРОННИМИ ОРГАНАМИ

Євген ГОНЧАРОВ,

аспірант кафедри адміністративного фінансового та інформаційного права
Ужгородського національного університету

SUMMARY

Analysis of legal security in the border area of state border. Considered normative legal acts and interstate treaties and agreements governing the protection and sections of the border. Since Ukraine gained independence the state has taken consistent and comprehensive measures in order to regulate the security of the border. It is established that the said activities in this area organized by the Ukrainian government on the basis of established principles of international law to respect the sovereignty, territorial integrity and security in the border of the state. It is proved that the unresolved legal in the state creates a significant security risk in ensuring law and order in the border areas of the Ukraine law enforcement agencies of Ukraine.

Key words: state border security, legal security, international treaties, sovereignty, territorial integrity.

АНОТАЦІЯ

У статті проведено аналіз правового забезпечення безпеки в прикордонній сфері державного кордону. Розглянуто нормативно-правові акти, а також міждержавні договори та угоди, що регламентують порядок охорони та захисту ділянок державного кордону. З набуття Україною державної незалежності нею було вжито послідовних і комплексних заходів з метою врегулювати питання безпеки державного кордону. Установлено, що зазначена діяльність у цій сфері була організована українською державою на підставі усталених принципів міжнародного права щодо поваги до суверенітету, територіальної цілісності та забезпечення безпеки в прикордонній сфері держави. Доведено, що правова неврегульованість у державі створює суттєву загрозу безпеці у сфері правопорядку в прикордонних районах України правоохоронними органами України.

Ключові слова: безпека державного кордону, правове забезпечення, міжнародні угоди, суверенітет, територіальна цілісність.

Постановка проблеми. Питання правового забезпечення безпеки в прикордонній сфері особливо набули актуальності з проголошенням Україною державної незалежності.

Наша країна не має жодних територіальних претензій до сусідніх держав, проводячи політику миру і добросусідства. Водночас вона піклується про зміцнення своєї національної безпеки, одним із напрямків якої є охорона та захист державного кордону, що відзначається більшістю адміністративістів [1, с. 485] та закріплюється у нормативно-правових актах України [2]

Захист державного кордону міститься в загальних положеннях в законодавчих актах з цих питань, а саме в Законі України «Про державний кордон України» [3] та «Про Державну прикордонну службу України» [4].

На нашу думку, українською владою з самого початку існування здійснювались комплексні заходи з метою врегулювати питання договірно-правового оформлення спільних із суміжними країнами ділянок державного кордону, дотримання режиму кордону та зміцнення прикордонної безпеки.

Актуальність теми. Окремі аспекти удосконалення правоохоронних органів України щодо забезпечення безпеки в прикордонній сфері України висвітлюються в працях вітчизняних правників і практиків В.Б. Авер'янова, О.В. Ананьїна, А.Л. Боднаря, А.М. Бандурки, М.М. Литвина, О.Г. Мельникова, О.І. Нікітенко В.Ю. Мишаковського, Л.В. Осовалюка, В.К. Плешка, А.С. Сіцинського, В.С. Сіцинського, М.О. Трюхана, П.А. Шишоліна та ін.

Не зменшуючи значення наукового доробку вищезазначених учених, слід констатувати необхідність комплексного наукового дослідження питань правового забезпечення безпеки українсько-російського державного кордону з урахуванням сучасних викликів та загроз національній безпеці України.

Мета статті – провести аналіз правового забезпечення безпеки в прикордонній сфері України та формулювання принципів, за якими буде здійснюватися внутрішня безпека держави від внутрішніх і зовнішніх загроз.

Виклад основного матеріалу дослідження. Аналіз законодавчого та нормативно-правового забезпечення безпеки державного кордону дозволив встановити, що з набуттям державної незалежності новітня українська держава спрямовувала зусилля на врегулювання питання спільного державного кордону з суміжними державами на підставі усталених принципів міжнародного права. З'ясовано, що за роки незалежності Україною було здійснено ряд суттєвих кроків щодо законодавчого та нормативно-правового врегулювання питань безпеки державного кордону на всій його протяжності. Зокрема, першими національними законодавчими актами з питань державного кордону України були такі:

– Декларація про державний суверенітет України, прийнята Верховною Радою Українською РСР 16 липня 1990 р. Декларацією було визначено: «Верховна Рада України проголошує державний суверенітет України як верховенство, самостійність, повноту і неподільність влади республіки в межах її території та незалежність і рівноправність у зовнішніх зносинах» [5];

– Закон України «Про державний кордон України» від 4 листопада 1991 р., у положеннях якого визначено поняття «державний кордон України» як «лінія і вертикальна поверхня, що проходить по цій лінії, які визначають межі території України – суші, вод, надр та повітря нового простору» [3];

Аналізуючи питання правового забезпечення безпеки в прикордонній сфері України, відзначаємо вагомий вклад Державної прикордонної служби у процес підготовки та укладення міждержавних договорів сусідніх держав.

Також в умовах неврегульованості на міждержавному рівні питань забезпечення режиму та безпеки в прикордонній сфері між прикордонними відомствами України та сусідніх держав укладено міжвідомчі протоколи, що дозволяють вирішувати нагальні питання спільного державного кордону, зокрема забезпечення внутрішньої та зовнішньої безпеки: створено інститут прикордонних представників та їх апарат, до обов'язків якого належить врегулювання прикордонних інцидентів і конфліктних ситуацій на українсько-російському державному кордоні; визначено порядок взаємодії та оперативної співпраці між органами охорони кордону Державної прикордонної служби та територіальними органами прикордонних служб сусідніх держав з питань протидії міжнародному тероризму, контрабанді, незаконному провезенню наркотиків та міграційних процесів тощо.

Водночас, незважаючи на суттєвий прогрес вирішення питань правового забезпечення безпеки сухопутної ділянки державного кордону, на міждержавному рівні між Україною та сусідніми державами не узгоджено нагальні питання спільного державного кордону, а саме: не проведено демаркацію кордону та не позначено кордон на місцевості; відсутні базові міждержавні договори, що регламентують питання дотримання режиму державного кордону, співпрацю та взаємодопомогу з прикордонних питань; не врегульовано низку майнових, фінансових та господарських питань з сусідніми державами; не забезпечено ефективних механізмів реадмісії осіб, затриманих за порушення державного кордону.

Отже, правова неврегульованість на міждержавному рівні між Україною та сусідніми державами нагальних питань спільного державного кордону створює суттєву загрозу національній безпеці України у сфері безпеки державного кордону.

На сьогодні питання співробітництва між Україною та сусідніми державами в акваторії регламентовано положеннями базового Договору між Україною та сусідніми державами про співробітництво у використанні Азовського моря і Керченської протоки, який визначає, що Азовське море та Керченська протока історично є внутрішніми водами України, при цьому Азовське море розмежується лінією державного кордону відповідно до окремої угоди.

Отже, питання Азово-Керченського врегулювання між сторонами не узгоджено.

Висновки. Аналіз наукових джерел і нормативно-правових актів різних часів дав змогу здійснити періодизацію адміністративної відповідальності за правопорушення державного кордону України. Підсумовуючи вищенаведене, зазначимо адміністративно-правові засади стратегії забезпечення безпеки: комплексні заходи щодо врегулювання питань договірно-правового оформлення спільних із суміжними країнами ділянок державного кордону, дотримання режиму кордону та зміцнення прикордонної безпеки. Але проведений аналіз дає підстави стверджувати, що, незважаючи на суттєві зусилля української сторони, з сусідніми державами не укладені необхідні договори з питань договірно-правового оформлення сухопутної ділянки кордону, розмежування морського кордону в Азовському і Чорному морях і Керченській протоці, дотримання режиму державного кордону та координації спільних зусиль з протидії транскордонним злочинам у прикордонній сфері. Правова неврегульованість на міждержавному рівні між Україною та сусідніми державами нагальних питань спільного державного кордону створює суттєву загрозу національній безпеці України у сфері безпеки державного кордону.

Перспективою подальших розвідок у сфері забезпечення безпеки в прикордонних районах держави є, на наш погляд, аналіз сучасної нормативно-правової бази з питань забезпечення безпеки державного кордону України.

Список використаної літератури:

1. Адміністративне право України : [підручник для юрид. вузів і фак.] ; за ред. Ю.П. Битяка. – Х., 2005. – 485 с.
2. Закон України «Про основи національної безпеки України» // Відомості Верховної Ради України 2003. – № 39. – Ст. 10.
3. Закон України «Про державний кордон України» // Відомості Верховної Ради України 1992. – № 2. – Ст. 5.
4. Закон України «Про Державну прикордонну службу України» // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 27. – Ст. 208.
5. Декларація про державний суверенітет України // Відомості Верховної Ради УРСР. – 1990. – № 31. – Ст. 429.